

НЕСТАНДАРТНЕ ФОРМУЛЮВАННЯ ТЕМ ЕСЕЇВ ЯК ЗАСІБ БОРОТЬБИ З ПЛАГІАТОМ В СТУДЕНТСЬКИХ РОБОТАХ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В роботі сформульовані вимоги до академічного есею як самостійної роботи студентів з виконання індивідуальних письмових завдань. Показано, що поєднання форми есею з креативним формулюванням тем робіт забезпечує мінімальне використання плагіату, підвищує інтерес студентів до навчальної дисципліни, формує навички наукової аргументації та академічного письма.

Ключові слова: *індивідуальне завдання; плагіат; есей; вища школа; академічна доброчесність; біофізика.*

Abstract

The paper formulates the requirements for an academic essay as an independent work of students for the implementation of individual writing tasks. It is shown that combining the form of an essay with the creative formulation of works' themes provides the minimum use of plagiarism, increases the students interest in the discipline, forms the skills of scientific argumentation and academic writing.

Keywords: *individual task; plagiarism; essay; high school; academic integrity; biophysics.*

Вступ

Впровадження ідей і принципів академічної доброчесності у вищих навчальних закладах невід'ємно вміщує в собі боротьбу з проявами плагіату в навчальних та наукових роботах як викладачів, так і студентів. Українське законодавство визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1]. Один із видів академічної нечесності серед студентів – плагіат, який на сьогодні використовує понад 90 % здобувачів вищої освіти [2].

Плагіат – це грубе порушення академічної доброчесності, яке в загальному випадку визначається як оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства [1]. Функції контролю за використанням плагіату покладені на заклади вищої освіти та наукові установи, які, крім того, повинні здійснювати заходи із запобігання академічному плагіату [3]. Це означає, що в закладах освіти повинні бути впроваджені не лише програмні засоби перевірки письмових робіт на наявність плагіату, а й розвинута культура нетерпимості до проявів нечесності, зокрема технологія ознайомлення студентів з поняттям, значенням та загрозою плагіату, розвинута методика запобігання використанню плагіату в навчальних і наукових роботах.

Результати дослідження

Таким чином, заклади вищої освіти повинні забезпечити мінімальний рівень плагіату в академічних роботах. А безпосередня реалізація цього завдання покладається на кожного викладача, адже він є первинним споживачем і рецензентом письмових робіт студентів.

При виконанні індивідуальних письмових завдань здобувачі вищої освіти часто користуються готовими текстами статей з електронних ресурсів, розміщених в мережі Інтернет, або копіюють текст зі сторінок книг. Навіть якщо студент проставляє при цьому посилання на першоджерело, його особистий внесок у письмову роботу виявляється мінімальним. Найгіршим варіантом є використання готових письмових робіт, виставлених у мережі, коли студенту потрібно лише замінити титульний аркуш. Таким чином, для навчальних робіт реферативного характеру визначення плагіату можна спростити таким чином: ***плагіат в навчальних письмових роботах – це видавання фрагменту або цілої чужої роботи за свою з метою одержання позитивної оцінки.***

Багаторічний досвід роботи та спілкування зі студентами в системі вищої освіти дозволяє мені сформулювати основні причини використання ними різних форм плагіату. Найпоширенішими серед них є такі:

- економія часу та зусиль при підготовці роботи, інакше кажучи, «шлях найменшого спротиву», який забезпечує найлегше досягнення результату, при цьому студент орієнтований на формальні ознаки освіти – оцінки, стипендію, диплом, – а не на здобуття знань;
- невміння або небажання студента знаходити, користуватись необхідними джерелами інформації, належним чином оформлювати перелік використаних джерел;
- відсутність технології перевірки усіх письмових робіт на плагіат, що збільшує ризик невиявлення плагіату;
- завищені вимоги до обсягу індивідуальних робіт, що змушує студентів додавати чужий текст у свої роботи лише «для об'єму»;
- відсутність чіткої позиції викладача щодо використання плагіату – якщо викладач не вимагає від студентів уникати плагіату;
- незацікавленість студента в роботі – у конкретному завданні, певній дисципліні або добросовісному навчанні в цілому.

Кожна з наведених причин за сутністю є проблемою системи освіти і потребує окремого вирішення. Але узагальнивши і проаналізувавши їх, можна сформулювати досить прості шляхи унеможливлення використання плагіату в навчальних роботах студентів:

1. Не приймати роботи з плагіатом. Студент повинен знати, що у випадку виявлення в його роботі недоброчесно запозичених матеріалів завдання не буде зараховане, і на позитивну оцінку сподіватись не варто.

2. Проводити роз'яснювальну роботу щодо шкоди плагіату. Студенти повинні бути ознайомлені з ознаками і негативними наслідками використання плагіату.

3. Навчати знаходити і правильно користуватись джерелами інформації. Студенти повинні знати, де шукати необхідну для виконання завдань інформацію, як правильно використовувати у своєму тексті та оформлювати посилання на першоджерела.

4. Давати завдання, які за формою мінімізують можливість використання плагіату. По-перше, письмове завдання не повинно бути великим. Обсяг варто обмежувати 3-6 сторінками. При виконанні більш обширних завдань студенти частіше вдаватимуться до плагіату. По-друге, формулювання завдань повинні бути максимально конкретизованими, щоб виключити можливість використання готових робіт-узагальнень. Наприклад, реферативна тема «*Напівпровідникові тензометричні сенсори для вимірювання кров'яного тиску*» вимагатиме від студента добросовісної роботи з джерелами інформації, на відміну від узагальненої теми «*Використання датчиків тиску в медицині*».

Значного поширення у світі набула така форма виконання індивідуальних письмових завдань, як есей (або есе).

Загальне визначення есею як літературного (творчого) жанру формулюється так: *есеї* (франц. *essai* – спроба, нарис, від лат. *exagium* – зважування) – жанр художньо-публіцистичної, науково-популяризаторської творчості, характерний вільним, не обов'язково вичерпним, але виразно індивідуалізованим трактуванням теми [4]. Проте з навчальною метою використовується окремий вид письмової роботи, який доцільно називати академічним есеєм [5, 6]. Узагальнюючи розуміння цього виду індивідуального завдання, можна сформулювати таке визначення: ***академічний (науковий) есей – самостійна аналітична робота, присвячена авторській науковій аргументації певної теми, що приводить до конкретного висновку.*** Ключовою ознакою есею в цьому розумінні є аналітичний підхід до теми та самостійно сформульований і обґрунтований студентом висновок. Зміст есею може значно варіювати залежно від навчальної дисципліни та теми. Для більшості випадків виявляються слушними рекомендації щодо змісту розділів, структури роботи, використання джерел та висвітлення власної позиції автора, сформульовані в [7].

В узагальненому вигляді структура есею повинна містити:

1. *Вступ*, в якому розкрита важливість теми, її зв'язок з об'єктом вивчення дисципліни. За необхідності тема звужується до безпосереднього предмету есею, формулюється його головна ідея.

2. *Основний текст*, який повинен будуватись на скелеті з основних тез – найважливіших тверджень есею. Тези підтверджуються цитатами з літератури, а також власними логічно

обґрунтованими аргументами.

3. *Висновок* – стислий виклад основних тез, які підтверджують головну ідею есею.

4. *Перелік використаних джерел*, оформлений згідно з чинними вимогами.

Невеликий обсяг есею та його структура роблять використання плагіату та автоматичних систем перекладу більш помітними для викладача. Але щоб зацікавити студента у виконанні роботи та якнайбільше увиразнити індивідуальне завдання, необхідно тему есею формувати таким чином, щоб студент не міг просто скопіювати його текст з Інтернету. Такі завдання, як правило, більш цікаві й самим студентам. А в процесі пошуку інформації, як показує практика мого викладання на кафедрі біомедичної інженерії ВНТУ, студент захоплюється темою, в нього виникає внутрішня мотивація знайти вирішення поставленого в темі есею питання. В разі успішного виконання такого завдання студенти відчувають моральне задоволення від власної праці.

Наведу приклади тем есеїв, які я видавав студентам під час викладання дисципліни «Біофізика» для спеціальності 163 – Біомедична інженерія:

- Чи можна вважати біологічні молекули живими?
- Чи можна реєструвати ЕКГ за допомогою двох відведень?
- Як можна використати зовнішнє магнітне поле для задач медичної діагностики?
- Поясніть слова біофізика М. В. Волькенштейна «У зміні зоряних поколінь лиш ентропія – це життя і світло».
- Як формується просторова структура білка?
- Сформулюйте недоліки сучасної рідко-мозаїчної моделі біологічної мембрани.
- Як побачити об'єкт розміром в 10 нм?
- Чи може людина бути джерелом живлення для електронних пристроїв?
- Чому нормальна температура тіла людини становить 36,6 °С?
- Чи спотворює звук слуховий аналізатор людини?

Обсяг такого есею повинен складати від 3000 до 5000 друкованих знаків (2–3 сторінки тексту).

Його написання відбувається в межах самостійної роботи студента (СРС), і за виконання цього завдання студентам нараховуються бали, що виділяються на оцінювання СРС [8].

Студенти обов'язково ознайомлюються з критеріями оцінювання есею (табл. 1), при чому виявлення плагіату на перший раз зумовлює зміну теми індивідуального завдання, а вдруге – позбавляє студента балів за цей вид роботи.

Таблиця 1 – Критерії оцінювання есею

Оформлення	
Додержано всіх вимог щодо оформлення есею та його обсягу	1
Додержано всіх вимог щодо оформлення посилань на джерела	1
Структура есею цілісна, послідовна, логічна	1
Зміст	
Зміст есею не відповідає темі	0
Зміст есею лише частково відповідає темі, яка не була розкрита	1
Зміст відповідає темі, але тема розкрита поверхово	2
Тема розкрита однобічно, не охоплені важливі її аспекти або наявні помилки, неточності при її висвітленні	3
Тема розкрита в достатній мірі	4
Тема розкрита повністю	5
Разом	
Тема розкрита повністю, всіх вимог дотримано	8

Описаний підхід мінімізує використання студентами плагіату в своїх письмових роботах, а також дозволяє зацікавити студентів у виконанні індивідуального завдання, формує навички наукової аргументації та академічного письма.

Висновки

Викладачі вищих навчальних закладів повинні запобігати використанню плагіату в студентських навчальних роботах. Одним із дієвих засобів запобігання плагіату є креативне

формулювання індивідуальних завдань для самостійних письмових робіт здобувачів вищої освіти.

Есей як форма письмової роботи максимально відповідає вимогам до оптимального обсягу і особистого творчого внеску студента. Поєднання форми есею з нестандартними, креативно сформульованими темами індивідуальних завдань створює умови, в яких мінімізується можливість використання плагіату, а його наявність стає помітною без спеціальних засобів виявлення запозичень. Додатковими перевагами такої форми СРС є зацікавлення здобувачів вищої освіти у виконанні індивідуального завдання, формування у них навичок наукової аргументації та академічного письма.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту» // Голос України. – 2014. – № 178-179.
2. Бурний В. Хронічний плагіат в українських ВНЗ [Електронний ресурс] / Влад Бурний // Спільне: журнал соціальної критики. – 21.12.2016. – Режим доступу : <https://commons.com.ua/ru/pro-plagiat/>
3. Закон України «Про вищу освіту» // Голос України. – 2014. – № 148.
4. Шебеліст С. В. Есей [Електронний ресурс] / С. В. Шебеліст // Енциклопедія сучасної України. – 2009. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18011
5. Бабенко С. С. Як написати академічний навчальний текст : короткий довідник [Електронне видання] / С. С. Бабенко. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2016. – 32 с. – Режим доступу : http://www.socd.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/babenko_ac.writing_dovidnyk_2016.pdf
6. Кисельова В. Простір для академічної творчості, або як написати есе [Електронний ресурс] / Валентина Кисельова // Студвей. – 27.12.2014. – Режим доступу : <http://studway.com.ua/pishemo-ese/>
7. Як писати наукове есе? Поради, що збережуть час [Електронний ресурс] / Untrialser ; відеозапис на порталі YouTube. – 30.11.2013. – Режим доступу : https://youtu.be/Gd_zEsYGjSA
8. Штофель Д. Х. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з вивчення дисципліни «Основи біофізики та біомеханіки людини» для студентів напряму підготовки «Радіоелектронні апарати» / Д. Х. Штофель. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 20 с.

Робота виконана в межах проекту «Розвиток лідерського потенціалу університетів України» за сприяння Британської ради (British Council)

Штофель Дмитро Хуанович – канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри біомедичної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: shtofel@vntu.edu.ua

Dmytro Kh. Shtofel – Cand. Sc. (Eng.), Associate Professor in Biomedical engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: shtofel@vntu.edu.ua